

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Michał Laskowski (przewodniczący)

SSN Marek Pietruszyński

SSN Paweł Wiliński (sprawozdawca)

Protokolant Klaudia Binienda

w sprawie **M.S.**

oskarżonego o czyny z art. 197 § 1 k.k. w zb. z art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., art. 190 § 1 k.k., art. 157 § 2 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 14 września 2023 r.

skargi obrońcy oskarżonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 7 grudnia 2022 r, sygn. akt X Ka 894/22

uchylającego wyrok Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy w Warszawie

z dnia 8 lipca 2022 r., sygn. akt V K 4184/19

i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu
w Warszawie do ponownego rozpoznania w postępowaniu
odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 8 lipca 2022 r., sygn. akt V K 4184/19, Sąd Rejonowy w dla m.st. Warszawy uniewinnił M.S. od zarzucanych mu czynów z art. 197 § 1 k.k. w zb. z art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., art. 190 § 1 k.k., art. 157 § 2 k.k.

Po rozpoznaniu apelacji prokuratora, Sąd Okręgowy w Warszawie, wyrokiem z dnia 7 grudnia 2022 r, sygn. akt X Ka 894/22, uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu dla m.st. Warszawy.

Skargę od wyroku Sądu odwoławczego wniósł, na podstawie art. 539a § 1 k.p.k., obrońca oskarżonego, zarzucając:

„1. Naruszenie art. 439 § 1 pkt 9 kpk poprzez uchylenie Wyroku Sądu Rejonowego w części, w której uniewinnił Oskarżonego w zakresie zarzutu popełnienia przestępstwa kierowania wobec p. A.K. groźby karalnej pozbawienia ją życia, które wzbudziły w pokrzywdzonej uzasadnioną obawę ich spełnienia, tj. o czyn z art. 190 § 1 kk i przekazanie w tym zakresie sprawy do ponownego rozpoznania w sytuacji, w której p. A.K. nie zgłosiła wniosku o ściganie tego przestępstwa, a tym samym brak było wymaganego wniosku o ściganie p. M.S. w tym zakresie.

2. Naruszenie art. 437 § 2 kpk poprzez uchylenie Wyroku Sądu Rejonowego w całości oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w związku z uznaniem, że Sąd Rejonowy niezasadnie oddalił wniosek prokuratury o ponowne przesłuchanie pokrzywdzonej w obecności psychologa, gdyż po jej pierwszym przesłuchaniu pojawiły się nowe istotne okoliczności w sprawie, które wymagają jej ponownego przesłuchania, tj. wskazanie przez p. M.S. w jego zeznaniach, że p. A.K. upadła na schodach i naruszenie to miało istotny wpływ na treść Wyroku Sądu Rejonowego, gdy tymczasem:

> w zeznaniach z 6 marca 2019 r. p. A.K. opisała dokładnie, co robiła i przebieg zdarzeń po opuszczeniu mieszkania p. M.S. i nie wskazała tam faktu upadku na schodach (str. 10 protokołu przesłuchania, karta akt 143) - tym samym p. A.K. odniosła się do okoliczności mających miejsce po opuszczeniu mieszkania i jej dodatkowe wyjaśnienie w tej sprawie nie są potrzebne,

> w świetle zeznań pokrzywdzonej z 6 marca 2019 r. złożenie zeznań w tym zakresie przez p. A.K. miałoby znaczenie dla wyjaśnienia sprawy wyłącznie w

sytuacji, w której przyznałaby ona, że upadła na schodach - w takim jednak przypadku potwierdzałoby to wyjaśnienia p. M.S.,

> okoliczność upadku na schodach p. A.K. nie jest istotna z perspektywy wniosków biegłego psychologa wyrażonych w przedmiotowej opinii, gdyż kwestia konfabulacji jej zeznań wskazana przez biegłego dotyczy opisu przebiegu zdarzenia w mieszkaniu p. M.S. i wniosek ten jest wyprowadzony na podstawie okoliczności dotyczących tego etapu zdarzenia (str. 6 opinii psychologicznej p. T.B., k. 1108, k. 1123, k. 1136) - w rezultacie ustalenie, czy p. A.K. upadła na schodach nie ma znaczenia dla wniosków opinii biegłego psychologa;

> treść zeznań p. M.S. i podniesiona przez niego okoliczność upadku p. A.K. na schodach została wskazana w jego zeznaniach w dniu 2 marca 2020 r. (str. 5 protokołu rozprawy z tego dnia) i prokuratura nie wnioskowała o ponowne przesłuchanie p. A.K. w tamtym czasie jak też w sytuacji, w której stwierdzono brak opinii biegłej psycholog na okoliczność zeznań p. A.K., jak też nie podniosła jej wnosząc o ponowne przeprowadzenie przesłuchania p. A.K., gdy treść sporządzonej opinii okazała się negatywna dla oskarżenia, a została podniesiona dopiero w treści apelacji - tym samym nawet prokuratura nie uznawała okoliczności upadku na schodach wskazanej przez p. M.S. za istotną w przebiegu całego postępowania;

> zarówno w zarzutach prokuratury przedstawionych w apelacji jak i w treści Zaskarżonego Wyroku brak jest stwierdzenia, że ocena dowodu z opinii biegłego psychologa T.B. została dokonana z naruszeniem przepisów postępowania, w szczególności art. 7 i 410 kpk - brak takiego zarzutu ze strony prokuratury w treści apelacji uznanego za zasadny przez Sąd Okręgowy skutkuje tym, że uznać należy w dalszym ciągu przedmiotową opinię za wiarygodną i stanowiącą podstawę ustaleń faktycznych w sprawie, a tym samym nawet jeśli uznać, że faktycznie pojawiły się nowe okoliczności po złożeniu zeznań przed sądem przez p. A.K., to nie jest to naruszenie uznawane przez prokuraturę i Sąd Okręgowy za mające istotny wpływ na wynik sprawy (w przeciwnym razie kwestionowałiby skutecznie wiarygodność tego dowodu).

W świetle powyższych okoliczności zarzut naruszenia przez Sąd Rejonowy art. 170 § 1 pkt 1 kpk w zw. z art. 192 § 2 kpk oraz art. 201 i art. 167 kpk w związku z

nieprzeprowadzeniem dowodu z ponownego przesłuchania p. A.K. nie może zostać uznany za podstawę uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

3. Naruszenie art. 437 § 2 kpk poprzez uchylenie Wyroku Sądu Rejonowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w związku z uznaniem, że zeznania p. A.K. zostały przez Sąd Rejonowy ocenione w sposób dowolny, a nie swobodny, i przedwcześnie zostały one uznane przez Sąd Rejonowy za niewiarygodne, bowiem nie można w ocenie Sądu Okręgowego oczekiwać, że osoba składająca zeznania pod wpływem takich przeżyć jak w przedmiotowej sprawie i traumy z tego wynikającej będzie je składać w sposób spójny, logiczny i kompletny, co miało istotny wpływ na treść orzeczenia Sądu Rejonowego, gdy tymczasem:

> zasady logiki i doświadczenia życiowego wskazują, że zeznania niespójne, sprzeczne i nielogicznie nie są wiarygodne, a przyjęcie odmiennego wniosku oznaczałoby, że im bardziej niespójne i nielogiczne lub sprzeczne są zeznania, tym większy walor wiarygodności należy im przypisać, co jest sprzeczne z zasadą swobodnej oceny dowodów i podejście takie prowadziłoby do braku obiektywnej możliwości weryfikacji wiarygodności takich zeznań (wszelkie sprzeczności możnaby uznać za potwierdzenie ich wiarygodności), a tym samym to właśnie taka ocena dowodów stanowiłaby ich dowolną, a nie swobodną ocenę i naruszenie art. 7 i 410 kpk;

> brak jest w materiale dowodowym okoliczności wskazywanych przez Sąd Okręgowy jako uzasadniających akceptację braku spójności, sprzeczności i nielogiczności zeznań, tj. potwierdzających silny stres i traumę p. A.K. w związku z rzekomymi zdarzeniami, a wręcz przeciwnie, co potwierdza Karta Informacyjna SOR ze Szpitala [...] (k. 7), a także materiał dowodowy dotyczący leczenia p. A.K. w Poradni Zdrowia Psychicznego przy ul. [...] w W. (k. 1078) zalewanej przez Sąd Rejonowy na potrzeby sporządzenia opinii przez biegłego psychologa T.B., wskazuje na brak głębokich traumatycznych przeżyć p. A.K. w związku z tym zdarzeniem. Zostało to także potwierdzone w samej opinii wydanej przez biegłego. Wszystkie te dowody potwierdzają fakt, że nie p. K. nie chciała skorzystać z pomocy psychologa, nie udała się bezpośrednio po zdarzeniu na żadną terapię w

tym zakresie, przy okazji innych wizyt u psychiatry nie wspominała o tym wydarzeniu, a już w trakcie składania zeznań stwierdziła, że czuje się dobrze-a tym samym nie sposób uznać, że Sąd Rejonowy nie uwzględnił tych okoliczności w odpowiednim stopniu (na co wskazuje Sąd Okręgowy);

> ocena zeznań p. A.K. nie została dokonana przez Sąd Rejonowy wyłącznie przez pryzmat ich wewnętrznej niespójności i sprzeczności, ale także w świetle pozostałych dowodów, które nie potwierdzały wersji zdarzeń p. A.K. - dopiero zestawiając treść tych dowodów i wewnętrzną niespójność i sprzeczność zeznań p. A.K. Sąd Rejonowy uznał je za niewiarygodne, a nie wyłącznie ze względu na ich wewnętrzną sprzeczność, a tym samym zachował w tej kwestii szczególną i nadzwyczajną staranność zgodną ze standardami wskazanymi przez Sąd Okręgowy w Zaskarżonym Wyroku (szczegółowe omówienie w uzasadnieniu);

> w czasie popełnienia rzekomego czynu p. A.K. była pod silnym wpływem alkoholu i stan ten utrzymywał się długo po jego zakończeniu (1,52 promila alkoholu we krwi o godz. 11.14, czyli około 6 godzin po zdarzeniu, gdy w międzyczasie p. A.K. nie spożywała alkoholu) co potwierdza zgromadzony materiał dowodowy, a w szczególności Karta Informacyjne SOR (k. 6) i badanie laboratoryjne w tym zakresie (k.8) oraz zeznania p. M.K. (protokół rozprawy z 2 marca 2020 r. i k. 45 - 46 oraz 131 -132) - okoliczność ta nie pozostaje bez wpływu na ocenę wiarygodności zeznań p. A.K. co słusznie zauważył Sąd Rejonowy, a którą to okoliczność pominął Sąd Okręgowy, i świadczy o wzięciu pod uwagę stanu p. A.K. w czasie rzekomego zdarzenia, czego domagał się właśnie Sąd Okręgowy;

> zgodnie z treścią uzupełniającej opinii kryminalistycznej biegłego P.K. z dnia 8 lutego 2021 r. w wyskrobinach pod paznokciami p. A.K. nie stwierdzono materiału genetycznego p. M.S., co przeczy zeznaniom p. A.K. w zakresie, w którym twierdziła, że się broniła i doszło między nimi do szarpaniny (k. 141) (w takiej sytuacji materiał genetyczny p. M.S. w postaci naskórka powinien znaleźć się pod paznokciami p. A.K.) - okoliczność tę uwzględnił Sąd Rejonowy dokonując oceny zeznań p. A.K., a pominął ją Sąd Okręgowy, i świadczy o wszechstronnej ocenie zeznań p. A.K. przez Sąd Rejonowy w świetle innych dowodów w sprawie;

> zgodnie z treścią opinii sądowo-lekarskiej biegłego A.Z. (k. 790 - 793) spośród zidentyfikowanych obrażeń p. A.K. obrażenia w postaci otarcia skóry kolana prawego mogły powstać w sposób wskazany przez p. M.S. i nie wskazał, że mogły one powstać w sposób wskazany przez p. A.K. (w odniesieniu do pozostałych obrażeń wskazał, że mogły powstać zarówno w sposób opisany przez p. A.K. i p. M.S.), co przeczy zeznaniom p. A.K. — okoliczność tę uwzględnił Sąd Rejonowy dokonując oceny zeznań p. A.K., a pominął ją Sąd Okręgowy, i świadczy o wszechstronnej ocenie zeznań p. A.K. przez Sąd Rejonowy w świetle innych dowodów w sprawie.

W świetle powyższych okoliczności zarzut naruszenia przez Sąd Rejonowy art. 7 i 410 kpk w związku z oceną dowodu z zeznań p. A.K. nie może zostać uznany za podstawę do uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

4. Naruszenie art. 437 § 2 kpk poprzez uchylenie Wyroku Sądu Rejonowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w związku z uznaniem, że zeznania p. M.S. zostały przez Sąd Rejonowy ocenione w sposób dowolny, a nie swobodny i przedwcześnie uznane za wiarygodne, co miało wpływ na treść orzeczenia Sądu Rejonowego, gdy tymczasem:

> ocena zeznań p. M.S. została dokonana przez Sąd Rejonowy w świetle i w zestawieniu z innymi dowodami w sprawie i dopiero w świetle tych dowodów, w związku ze spójnością zeznań p. M.S. z tymi dowodami zeznania te zostały uznane za wiarygodne (szczegółowo omówione w uzasadnieniu);

> zarówno w treści apelacji jak i w Zaskarżonym Wyroku nie wskazano, które elementy tych wyjaśnień i z jakich powodów zostały ocenione dowolnie, a nie swobodnie, a tym samym nie wskazano wpływu tego naruszenia na treść Wyroku Sądu Rejonowego.

W świetle powyższego uznać należy, że zarzut naruszenia przez Sąd Rejonowy art. 7 i 410 kpk w związku z oceną dowodu z zeznań p. M.S. nie może być uznany za podstawę do uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

5. Naruszenie art. 437 § 2 kpk poprzez uchylenie Wyroku Sądu Rejonowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w związku z uznaniem, że dowody w sprawie zostały przez Sąd Rejonowy ocenione w sposób dowolny, a

nie swobodny, gdy tymczasem całokształt postępowania wskazuje, że Sąd Rejonowy ocenił dowody zgodnie z obowiązującymi przepisami, a tym samym brak było podstaw do uchylenia Wyroku Sądu Rejonowego i skierowania sprawy do ponownego rozpoznania na tej podstawie;

6. Naruszenie art. 437 § 2 kpk poprzez uchylenie Wyroku Sądu Rejonowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w związku z uznaniem, że stan faktyczny sprawy został błędnie ustalony przez Sąd Rejonowy, co manifestuje się w uznaniu przez Sąd Okręgowy w Zaskarżonym Wyroku za zasadne zarzutów błędnych ustaleń faktycznych, w sytuacji, w której zarzut błędnych ustaleń faktycznych nie został skutecznie postawiony w apelacji przez prokuraturę, a tym samym nie było możliwe uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania na tej podstawie.”

Podnosząc powyższe, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i skierowanie sprawy do Sądu Okręgowego do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie kosztów sądowych, w tym obrony z urzędu, zgodnie z właściwymi przepisami.

W odpowiedzi na skargę prokurator Prokuratury Okręgowej w Warszawie wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga obrońcy oskarżonego jest co do zasady trafna, co spowodowało konieczność uchylenia wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. Zaskarżony skargą wyrok wydano bowiem z rażącą obrazą art. 437 § 2 k.p.k.

Zgodnie z przepisem art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k. uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić wyłącznie w wypadkach wskazanych w art. 439 § 1 k.p.k., art. 454 k.p.k. lub jeśli jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości. Zakres kontroli dokonywanej przez Sąd Najwyższy po wniesieniu skargi na wyrok sądu odwoławczego, o którym mowa w art. 539a § 1 k.p.k., ogranicza się do zbadania, czy stwierdzone przez sąd odwoławczy uchybienie daje podstawę do wydania orzeczenia kasatoryjnego (tak

uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2018 r., I KZP 13/17, OSNKW 2018, z. 3, poz. 23).

Podkreślenia wymaga, że zarzuty ujęte w skardze koncentrują się wokół wykazania zasadności merytorycznej oceny dowodów dotychczas przeprowadzonych w sprawie i dokonanych na tej podstawie przez Sąd I instancji ustaleń faktycznych, a także zaistnienia w sprawie bezwzględnej przyczyny odwoławczej co do jednego z czynów zarzucanych oskarżonemu, co w ocenie obrońcy miało wykazać niezasadność przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu. Jednakże, jak wskazano wyżej, zakres kontroli Sądu Najwyższego w przedmiotowej sprawie nie pozwala na ingerencję w merytoryczną zawartość decyzji Sądu odwoławczego. Zaskarżony skargą wyrok okazał się natomiast w realiach przedmiotowej sprawy przedwczesny, co skutkowało uchyleniem wyroku Sądu Okręgowego i przekazaniem sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania. W toku prowadzenia postępowania odwoławczego Sąd zrealizuje niezbędne jego zdaniem czynności dowodowe, a także rozważy ewentualne wystąpienie sygnalizowanej przez obrońcę przesłanki z art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k.

Analiza uzasadnienia zaskarżonego skargą wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie nie potwierdziła, aby podstawą wydania orzeczenia kasatoryjnego była którakolwiek z podstaw wskazanych w art. 437 § 2 k.p.k. Nie ulega wątpliwości, że nie były nią w szczególności przyczyny określone w art. 439 § 1 k.p.k., nie zachodziła też podstawa wskazana w art. 454 k.p.k. Wprawdzie wydany w sprawie wyrok Sądu I instancji jest uniewinniający, ale w końcowej części uzasadnienia tj. w rubryce 5.3.1.2.1 (s. 9) Sąd Okręgowy wyraźnie wskazał na przesłankę „konieczności przeprowadzenia na nowo przewodu w całości”, jak również dał temu wyraz w pozostałych częściach tego uzasadnienia, że nie przesądza kierunku rozstrzygnięcia, wskazując m.in. że „rozstrzygnięcie to jest przedwczesne”. Należy stwierdzić, że podstawą uchylenia wyroku Sądu I instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania nie mogła być w niniejszej sprawie także wskazana w art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k. i powołana jako podstawa zaskarżonego rozstrzygnięcia konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości.

Sąd Najwyższy orzekający w niniejszym składzie opowiada się za ścisłą wykładnią podstawy uchylenia orzeczenia, jaką jest "konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości". Trafny jest pogląd wyrażony w tym zakresie w doktrynie, zgodnie z którym użyty w zdaniu drugim wyżej powołanego art. 437 § 2 k.p.k. wyraz odnoszący się do "konieczności" przeprowadzenia przewodu (tu: dowodów) należy odczytać w kontekście określenia "w całości". Warunek ten będzie spełniony, gdy całość dowodów została nieprawidłowo przeprowadzona lub oceniona. Wówczas dopiero zachodzi konieczność ich ponowienia przed sądem pierwszej instancji (zob. D. Świecki [w:] Kodeks postępowania karnego. Komentarz aktualizowany do art. 437 k.p.k., System Informacji Prawnej LEX 2019, teza 23).

Tymczasem w realiach przedmiotowej sprawy Sąd odwoławczy podał w wątpliwość ocenę z zeznań pokrzywdzonej, ze sporządzonej na etapie postępowania sądowego opinii biegłego psychologa, a także z wyjaśnień oskarżonego. Nie zanegował jednocześnie oceny pozostałych dowodów zgromadzonych w sprawie. Wskazał na konieczność ponownego przeprowadzenia właściwie tylko jednej czynności procesowej – ponownego przesłuchania pokrzywdzonej z udziałem biegłego psychologa, a następnie dopuszczenia dowodu z opinii tego biegłego, a tym samym uwzględnienia wniosku dowodowego prokuratora w tym zakresie. O tym, że Sąd odwoławczy nie widzi potrzeby ponownego przeprowadzania wszystkich dowodów świadczy również fragment umieszczony w rubryce 1.9.2., w którym Sąd ten wskazał, że w zakresie, w którym nie miało to wpływu na uchylenie wyroku Sąd „poprzesta na ujawnieniu przeprowadzonych już dowodów w sprawie” (s. 10 uzasadnienia).

W konsekwencji uzasadnienie zaskarżonego rozstrzygnięcia wskazuje co najwyżej na potrzebę przeprowadzenia uzupełniającego postępowania dowodowego, a także na potrzebę dokonania odmiennej oceny niektórych z dotychczas przeprowadzonych dowodów. Biorąc pod uwagę merytoryczny charakter postępowania odwoławczego i wynikające z tego obowiązki Sądu II instancji, Sąd Okręgowy zobowiązany był te wytyczne samodzielnie zrealizować. Dopiero gdyby w wyniku tak przeprowadzonego postępowania ujawniła się jedna z podstaw uchylenia wyroku wskazana w art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k. otwierałoby to drogę do wydania takiego orzeczenia.

Koszty procesu, w tym koszty nieopłaconej pomocy prawnej z urzędu, zgodnie z art. 626 § 1 k.p.k. zostaną rozliczone w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

Mając na uwadze powyższe orzeczono jak w sentencji wyroku.

(kf)

[ms]